

Poř. č. 7/2001

Výkladové stanovisko k povaze majetku spravovaného veřejnými fondy a dalšími subjekty, v nichž má stát svou majetkovou účast

Státní fondy, jimiž jsou Státní fond rozvoje bydlení, Státní fond dopravní infrastruktury, Státní fond České republiky pro podporu a rozvoj kinematografie, Státní fond kultury České republiky, Státní fond životního prostředí České republiky a Státní fond pro zúrodnění půdy, jsou právníckými osobami, které hospodaří s majetkem státu.

Fond národního majetku nehospodaří s majetkem státu.

Pozemkový fond spravuje nemovitý majetek státu. Jeho finanční prostředky však finančními prostředky státu nejsou. Dojde-li ke škodě na majetku, s nímž Fond hospodaří, bude nutno zkoumat pro každý případ zvlášť, jak a na kterých majetkových hodnotách škoda vznikla z toho hlediska, zda vznikla v době, kdy Fond nakládal s majetkem státu, který spravoval, a v rámci této správy, či zda šlo o dispozice s finančními prostředky, popřípadě hodnotami, které získal a vynakládal jako samostatná právnícká osoba, aniž by šlo o správu majetku státu.

Fond dětí a mládeže „v likvidaci“ do 30.11.2000 spravoval majetek státu, do něhož patřily i příjmy Fondu. Od účinnosti novely, provedené zákonem č. 364/2000 Sb., o zrušení Fondu dětí a mládeže a o změnách některých zákonů, tj. ode dne 1.12.2000, již nejde o majetek státu, ale o majetek Fondu.

Akciové společnosti, obecně prospěšné společnosti, nadace nebo nadační fondy, sdružení (§ 829 občanského zákoníku) a zájmová sdružení právníckých osob (§ 20f a násl. občanského zákoníku), v nichž má stát majetkovou účast, založil je či se na jejich založení podílel nebo se stal jejich členem, nehospodaří s majetkem státu. Škoda na jejich majetku vzniká jeho zmenšením, a proto není škodou na majetku státu, byť jím může být stát poškozen na svém majetkovém podílu jako jeden z vlastníků.

Z podnětu Vrchního státního zastupitelství v Praze se Nejvyšší státní zastupitelství zabývalo problematikou povahy majetku, spravovaného Fondem národního majetku. Bylo třeba vyřešit otázku příslušnosti odborů závažné hospodářské a finanční kriminality k výkonu dozoru v trestních věcech v trestním

řízení podle ustanovení § 15 odst. 1 písm. c) vyhlášky č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů,¹ tedy odpovědět na otázku, zda škoda, způsobená na majetku, spravovaném Fondem národního majetku, je škodou na majetku státu. Problém vznikl v souvislosti s řešením otázky příslušnosti tohoto odboru v konkrétní trestní věci.² Městské státní zastupitelství v Praze zde zaujalo názor, že Fond národního majetku hospodaří s majetkem státu. Podle zákona č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky ve znění pozdějších předpisů, je Fond národního majetku právníkou osobou, zapsanou v obchodním rejstříku a založenou k jedinému účelu – provedení privatizace státního majetku. Nejde o převod majetku státu do vlastnictví fondu, ale o svěření majetku státu do dispozic fondu za účelem jeho privatizace, přičemž si stát ponechává absolutní kontrolu nad činností Fondu³, nakládání s majetkem může Fond činit výhradně s předchozím souhlasem státu⁴.

¹ Toto ustanovení zakládá příslušnost odborů závažné hospodářské a finanční kriminality pro výkon dozoru (resp. u NSZ dohledu) ve věcech úmyslných trestných činů, jimiž byla způsobena na majetku státu škoda nejméně 50 mil. Kč.

² Dne 30.10.2000 sdělil vyšetřovatel Policie ČR obvinění Ing. J. M. a Ing. P. F. pro podezření z tr. činu podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák. proto, že jmenovaní ve funkcích předsedy představenstva, resp. generálního ředitele společnosti INPRO a.s. po předchozí dohodě dne 3.12.1997 prodali 13% z majoritního podílu (51%) akcií společnosti ČKD Praha Holding a.s. za cenu nejméně 862,- Kč za jednu akcii. Jejich společnost přitom akce nabyla za cenu 405,- Kč za kus a v příslušné smlouvě s Fondem národního majetku se zavázala, že v případě jejich dalšího prodeje uhradí Fondu národního majetku bezprostředně po takovémto obchodu částku rovnající se převýšení původní kupní ceny. Toto převýšení fakticky činí částku 276.035.674,- Kč, která však Fondu národního majetku uhrazena nebyla a byla převedena na soukromý běžný účet.

³ Cit. zákon v § 1 stanovil, že Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci České republiky řídí činnost Fondu národního majetku České republiky při výkonu jeho funkce zakladatele akciových nebo jiných obchodních společností založených podle privatizačních projektů a při provádění jeho dalších činností.

⁴ Viz § 20a, § 20b a § 2 cit. zák., která znějí:

„§ 20a

(1) S majetkem Fondu a jeho majetkovými účastmi na podnikání jiných právnických osob, které nebylo možno z důvodů nezapříčiněných Fondem privatizovat podle rozhodnutí o privatizaci, naloží Fond způsobem, s kterým ministerstvo vyjádří předchozí písemný souhlas.

(2) Obdobně jako v odstavci 1 se postupuje u majetku Fondu a jeho majetkových účastí na podnikání jiných právnických osob, které na Fond přešly odstoupením od smlouvy v důsledku porušení smluvních povinností nabyvatele privatizovaného majetku.

(3) Pro účely převodů práv a závazků, poplatkových a daňových povinností a práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů se nakládání s majetkem na základě souhlasu ministerstva podle odstavců 1 a 2 považuje za nakládání s majetkem podle rozhodnutí o privatizaci. Práva z průmyslového a jiného duševního vlastnictví, která byla smluvně převedena na základě schváleného privatizačního projektu nebo rozhodnutí o privatizaci, je původní nabyvatel povinen při odstoupení od smlouvy podle odstavce 2 převést na nového nabyvatele.

(4) V případech, kdy bude postupováno podle odstavce 1, zajistí ministerstvo před vyjádřením písemného souhlasu zrušení původního rozhodnutí o privatizaci nebo jeho části.“

„§ 20b

Rozhodnutí Fondu spojená s výkonem práv akcionáře ^{4b)} činí Fond na základě předchozího souhlasu ministerstva, jedná-li se o rozhodnutí o

a) změně struktury majetku akciové společnosti, pokud účetní hodnota majetku dotčeného změnou přesáhne 20 % základního jmění akciové společnosti,

Stát také přejímá odpovědnost za závazky Fondu, které zbudou po jeho zániku, k němuž dojde opět, stejně jako k jeho vzniku, na základě rozhodnutí státu – zákonem (§ 24 cit. zák.⁵). Fond tedy není plnohodnotný vlastník majetku, je pouze správcem svěřeného národního majetku, s přesně určenými právy a povinnostmi, s nemožností volného nakládání se svěřenými prostředky a s jediným účelem, jímž je privatizace, to je převedení majetku z vlastnictví státu do vlastnictví jiných – nestátních subjektů. K vlastnímu převodu majetku dochází až smlouvou o převodu vlastnictví na nestátního nabyvatele – fyzickou nebo právnickou osobu podle privatizačního projektu, státem schváleného. Skutečnost, že Fond uzavírá smlouvy svým jménem a že je mu toto oprávnění svěřené zákonem v § 20, svědčí nikoli o tom, že nakládá svým vlastním majetkem – pak by žádné zmocnění ani souhlas státu ve formě schváleného privatizačního projektu nepotřeboval, ale naopak o tom, že stát jej zmocnil k uzavírání smluv jako správce majetku sui generis. Atributem vlastníka a to základním, je neomezená možnost disponovat s majetkem a takovouto možnost Fond národního majetku nemá.

Naproti tomu Vrchní státní zastupitelství v Praze zaujalo názor opačný. Podle něj platné předpisy nasvědčují spíše tomu, že Fond národního majetku nehospodář s majetkem státu.⁶ Z příslušných ustanovení zákona č. 171/1991 Sb. lze tak dovodit,

b) zvýšení základního jmění upsáním nových akcií, ^{4c)}

c) pronájem majetku akciové společnosti, pokud účetní hodnota pronajímaného majetku přesahuje 20/základního jmění akciové společnosti.“

V ustanovení § 2 cit. zák. jde zejména o odst. 4 a 8, které znějí: „(4) Rozhodnutí o privatizaci podniku nebo jeho části a rozhodnutí o privatizaci účasti státu na podnikání jiných právnických osob (dále jen „rozhodnutí o privatizaci“) vydává na základě návrhu privatizačního projektu podniku podle odstavce 1 nebo návrhu privatizačního projektu majetkové účasti státu podle odstavce 2 ministerstvo“, „(8) Výnos z pokut podle odstavce 6 ve výši 60 % je příjmem rozpočtu okresního úřadu a v Praze Magistrátního úřadu hlavního města Prahy a ve výši 40 % Fondu národního majetku České republiky.“

⁵ Toto ustanovení zní:

„§ 24

(1) O ukončení činnosti Fondu, likvidaci Fondu a o způsobu použití zůstatku na účtech Fondu rozhodne Poslanecká sněmovna Parlamentu zákonem.

(2) Závazky Fondu vzniklé z převodu majetku a majetkových účastí státu na jiné osoby podle tohoto nebo zvláštního zákona,^{5a)} které nebudou v rámci likvidace Fondu uspokojeny, přecházejí dnem jeho zániku na Českou republiku.“

⁶ Podle § 4 zák. č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů, byl Fond národního majetku zřízen jako právnická osoba, která se zapisuje se do obchodního rejstříku. Podle § 19 Fond hradí náklady spojené se svou činností včetně nákladů spojených s projednáváním a realizací privatizačních projektů, ze svého majetku, a to v rámci svého rozpočtu schváleného Poslaneckou sněmovnou Parlamentu. Podle § 21 při uskutečňování činností uvedených v § 20 vznikají Fondu práva a závazky. Fond je oprávněn domáhat se svých práv u soudu nebo jiných příslušných orgánů a může být žalován za nesplnění svých závazků nebo jiných povinností, za jejichž porušení odpovídá celým svým majetkem. Působnost Fondu je vymezena v § 20 odst. 1 a 2, podle něhož:

(1) V rámci rozhodnutí o privatizaci uzavírá Fond svým jménem smlouvy a činí jiné právní úkony při nakládání svým majetkem, a to zejména:

a) zakládá akciové a jiné obchodní společnosti nebo se účastní na jejich zakládání a vkládá do nich vklady, k nimž se zavázal,

b) nabývá akcie na základě své účasti na podnikání akciových společností a vykonává práva akcionáře včetně účasti na valných hromadách,

že vedle funkcí zjevně nepodnikatelských (mimosoudní rehabilitace), je Fond národního majetku také ale podnikatelem, resp. zvláštním subjektem obchodního práva. Vedle výkladového stanoviska NSZ poř. č. 14/2000 Sb. v.s. NSZ nasvědčuje tomu, že Fond národního majetku nehospodaří s majetkem státu, i zák. č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, který od 1.1.2001 svěžuje právo hospodařit s majetkem státu jen jeho organizačním složkám. Fond takovou složkou není a se státním majetkem tedy nehospodaří. Z toho všeho vyplývá, že Fond národního majetku hospodaří s majetkem vlastním, nikoli státním, a proto při jeho činnosti může vznikat případná škoda jen na jeho majetku, nikoli na majetku státu. Nelze považovat za správnou ani tezi, že ten, jehož dispoziční práva s majetkem jsou omezena, není vlastníkem (na tomto faktu spočívá např. tr. čin zneužívání vlastnictví podle § 258 tr. zák.). Takových ustanovení je celá řada a vychází z nich nakonec i koncepce § 42 zákona o státním zastupitelství. Ustanovení § 23 zák. č. 171/1991 Sb. se týká převodu prostředků, získaných z první fáze privatizace před vznikem Fondu národního majetku. Ustanovení § 18 znamená sice omezení kontraktní svobody, ale nevyplývá z něj vztah „správcovství“, ustanovení § 24 řeší situaci po zrušení Fondu a nevyovídá o situaci současné.

Vzhledem k pochybnostem, jež by mohly nastat i v jiných podobných případech, se jevílo vhodným posoudit řešené otázky v širších souvislostech a objasnit povahu majetku, spravovaného i jinými veřejnými fondy či subjekty, v nichž má stát majetkovou účast. Bylo třeba určit, zda, popřípadě v jaké míře, tyto subjekty hospodaří s majetkem státu, tzn. posoudit, jakou povahu má majetková účast státu v nich.

Při řešení těchto otázek je nutno vycházet především ze zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) ve znění zákona č. 493/2000 Sb., a ze zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění zák. č. 492/2000 Sb. Z posledně uvedeného zákona vyplývá, že kromě toho, že s majetkem státu hospodaří všechny jeho organizační složky (a též státní fondy, viz dále), se stát podílí (může podílet) svým majetkem či majetkovou účastí na aktivitách těchto subjektů:

- akciových společností,⁷

-
- c) vykonává práva společníka ve své účasti na jiných než akciových společnostech,
 - d) podílí se na hospodářském výsledku obchodní společnosti, jejíhož podnikání se účastní a nese jeho důsledky ve formě zisku a ztrát,
 - e) prodává akcie nebo podíly na jiných než akciových společnostech,
 - f) podílí se na likvidačním zůstatku společnosti v rozsahu své účasti na jejím podnikání, jestliže dojde k jejímu zrušení,
 - g) uzavírá smlouvy o prodeji podniků, jejich organizačních složek a částí jejich majetku, jež tvoří jeho majetek; přitom může využít též veřejné soutěže,
 - h) pronajímá tyto hodnoty na dobu určitou do doby jejich použití pro privatizaci.

(2) Fond vypořádává též nároky oprávněných osob, jestliže k odnětí vlastnického práva k majetku došlo způsobem uvedeným v § 2 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, a to způsobem uvedeným v příslušném rozhodnutí o privatizaci, nejpozději však do jednoho roku od schválení privatizačního projektu. Fond vypořádává tyto nároky pouze tehdy, uplatní-li je oprávněné osoby včas a uvedou-li název a sídlo podniku, který věc drží, a způsob převzetí majetku státem.

⁷ Podmínky stanoví ustanovení § 28, jež zní:

- obecně prospěšných společností,
- nadací nebo nadačních fondů,⁸
- může uzavřít smlouvu o sdružení,⁹
- za stanovených podmínek se může zúčastnit založení zájmového sdružení právnických osob anebo se stát jeho členem.¹⁰

Naproti tomu se stát nemůže zúčastnit založení družstva ani do něj vstoupit anebo členství v něm nabýt převodem, ani se neúčastní jeho zřízení, a nemůže uzavřít smlouvu o tichém společenství (§ 30 odst. 1 zák. č. 219/2000 Sb.).

„§ 28

(1) Stát může založit pouze akciovou společnost⁴⁵⁾ nebo se může jejího založení zúčastnit, a to jen v případech, kdy tak stanoví zvláštní právní předpis; zvláštní právní předpis současně určí, zda akcie budou znít na jméno nebo na majitele. Stát může být akcionářem i akciové společnosti, kterou nezaložil nebo jejíhož založení se nezúčastnil; pro nabývání akcií platí ustanovení § 12 a 13.

(2) Jménem státu funkci zakladatele akciové společnosti vykonává a majetek do takové společnosti vkládá ministerstvo, do jehož působnosti spadá předmět podnikání akciové společnosti, popřípadě další vládou určené ministerstvo, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Pro tyto účely ministerstvo použije majetek, se kterým je příslušné hospodařit ono samo, anebo na základě svého opatření (§ 20) majetek, s nímž je příslušná hospodařit organizační složka jím zřízená (§ 4). Práva akcionáře v založené akciové společnosti jménem státu vykonává vládou písemně pověřený zaměstnanec zakládajícího ministerstva; postupuje přitom v souladu s právními předpisy a podle písemných pokynů ministra, jemuž o své činnosti podává v jím určených pravidelných intervalech písemné zprávy.

(3) S majetkovými účastmi státu v obchodních společnostech lze nakládat pouze s předchozím souhlasem vlády; tím není dotčeno ustanovení § 37 odst. 3. Stane-li se majetková účast v obchodní společnosti součástí majetku podle ustanovení § 10 anebo ji stát nabude podle ustanovení § 12 odst. 2, popřípadě ustanovení § 13, naloží s ní příslušná organizační složka (§ 9, 11) v souladu s tímto zákonem.

⁴⁵⁾ Obchodní zákoník.“

⁸ Viz § 29:

„§ 29

Založit obecně prospěšnou společnost⁴⁶⁾ a zřídit nadaci nebo nadační fond⁴⁷⁾ anebo účastnit se na takovém založení a zřízení může stát, jen stanoví-li tak zvláštní právní předpis. Zvláštní právní předpis současně stanoví, kdo bude jménem státu vykonávat funkci zakladatele, popřípadě zřizovatele.

⁴⁶⁾ Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů.“

⁴⁷⁾ Zákon č. 227/1997 Sb.

⁹ Podle § 30 odst. 1 smlouvu o sdružení lze uzavřít pouze v případech a za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem.

¹⁰ Podle § 30 odst. 2 se stát může zúčastnit založení zájmového sdružení právnických osob anebo se stát jeho členem, pokud se prostřednictvím tohoto zájmového sdružení zapojí do činnosti mezinárodních a nadnárodních nevládních organizací. Zakladatelská a členská oprávnění pro tyto účely po předchozím souhlasu vlády vykonává příslušná organizační složka (§ 9), jejíž působnost nebo stanovený předmět činnosti věcně souvisí s předmětem činnosti zájmového sdružení.

Konkrétně k takto vymezeným subjektům lze pak z posuzovaného hlediska uvést následující:

Státní fondy

Důvodem jejich existence je potřeba zajistit nakládání se zvláštními účelově určenými prostředky státního rozpočtu přesně stanoveným způsobem.¹¹ Jsou zřizovány zákonem (dnes podle § 28 rozpočtových pravidel)¹² a jsou jimi:

- Státní fond rozvoje bydlení,¹³
- Státní fond dopravní infrastruktury,¹⁴
- Státní fond České republiky pro podporu a rozvoj kinematografie,¹⁵
- Státní fond kultury České republiky,¹⁶
- Státní fond životního prostředí České republiky,¹⁷
- Státní fond pro zúrodnění půdy.¹⁸

Ačkoli se v důsledku jejich vzniku v historicky různých podmínkách liší, je pro všechny z nich společné to, co bude platit dál i při postupné přeměně některých

¹¹ Důvodová zpráva k tomuto ustanovení rozpočtových pravidel uvádí: „Státní fondy se zřizují zákonem jako právnické osoby. Důvodem existence fondu je, aby určité druhy příjmů byly použitelné jen na určitý druh výdajů a nemohly být použity k jiným účelům. Pokud státní rozpočet hrađí správní výdaje fondu, měly by být tyto výdaje na srovnatelné úrovni s výdaji státní správy.“

¹² Toto ustanovení zní:

„§ 28

(1) Pro finanční zabezpečení zvlášt' stanovených úkolů a hospodaření s prostředky pro ně určenými se zřizují státní fondy jako právnické osoby. Každý státní fond se zřizuje zákonem.

(2) V zákoně, kterým se státní fond zřizuje, musí být stanoven orgán, do jehož působnosti státní fond patří, a stanoveny finanční zdroje státního fondu, způsoby jejich použití a stanoven způsob financování správních výdajů státního fondu; správní výdaje zahrnují výdaje spojené s činností zaměstnanců státního fondu a úhrady výdajů členům orgánů státního fondu stanovené zákonem.

(3) Jsou-li správní výdaje státního fondu financovány z dotací ze státního rozpočtu, vztahují se na použití těchto prostředků právní předpisy upravující hospodaření organizačních složek státu.

(4) Zůstatky prostředků státního fondu se převádějí do následujícího rozpočtového roku.

(5) Název státního fondu musí obsahovat označení "státní fond".

(6) Poskytování dotací a návratných finančních výpomocí ze státního fondu včetně způsobu jejich poskytnutí upraví zvláštní právní předpis.“

¹³ Zřízený zák. č. 211/2000 Sb., o Státním fondu rozvoje bydlení a o změně zákona č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴ Zřízený zák. č. 104/2000 Sb., o Státním fondu dopravní infrastruktury a o změně zákona č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ Zřízený zák. č. 241/1992 Sb., o Státním fondu České republiky pro podporu a rozvoj kinematografie.

¹⁶ Zřízený zák. č. 239/1992 Sb., o Státním fondu kultury České republiky.

¹⁷ Zřízený zák. č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky.

¹⁸ Zřízený zák. č. 77/1969 Sb., o Státním fondu pro zúrodnění půdy.

z nich na subjekty, odpovídající požadavkům platné úpravy, že jsou **právníckými osobami, které hospodaří s majetkem státu.**

Privatizační fondy

Jsou další skupinou subjektů hospodařících s veřejným majetkem, byť zpravidla nikoli s majetkem státu. Patří sem:

- Fond národního majetku,
- Pozemkový fond České republiky,
- Fond dětí a mládeže (dnes Fond dětí a mládeže „v likvidaci“).

Fond národního majetku

Nejprve je třeba poukázat na zákon č. 219/2000 Sb., z něhož jednoznačně vyplývá, že se tento zákon, nově od 1.1.2001 upravující hospodaření s majetkem České republiky (dříve majetkem státu), nijak hospodaření Fondu národního majetku nedotýká. V žádném z jeho ustanovení (a to ani v ustanoveních přechodných a závěrečných) nelze nalézt zmínku, podle níž by bylo možno soudit, že majetek, s nímž dosud Fond národního majetku hospodařil, je majetkem státu, který by byl toliko Fondu svěřen. Naopak, důvodová zpráva k návrhu tohoto zákona **Fond národního majetku z působnosti tohoto zákona výslovně vylučuje**, zatímco Pozemkového fondu se naopak důsledně týká (jako ostatně i sám zákon, např. právě i v oblasti výkonu kontrolní působnosti – viz § 48 cit. zák.).¹⁹ Svou povahou jsou obě tyto organizace označeny v důvodové zprávě jako organizace „nestátní“ povahy. Již z toho je zřejmé, že Fond národního majetku je sice zvláštním subjektem s určitými prvky veřejnoprávního charakteru, či spíše vazbami na stát, není však státním orgánem (ani organizační složkou státu v dnešním pojetí).

Se závěry i argumentací Vrchního státního zastupitelství v Praze nelze než souhlasit. Ze zákona č. 171/1991 Sb. nelze dovodit, že by Fond národního majetku byl zřízen jako státní orgán či organizace státu, ani že hospodaří s majetkem státu, který mu byl k výkonu jeho působnosti toliko svěřen. Základ pro řešení tohoto problému totiž nespočívá přímo a pouze v zákoně č. 171/1991 Sb., ale především a

¹⁹ Jak bude uvedeno u tohoto Fondu, je tomu tak právě proto, že tento fond zčásti hospodaří s nemovitým zemědělským majetkem státu. K tomu se v příslušné části doslovně uvádí: „Hlavním záměrem zákona je - vedle nezbytné úpravy některých základních právních východisek a institucionálních otázek - stanovit závazná pravidla pro hospodaření, tedy i nakládání a další dispozice s **majetkem státu**. Z toho pak vyplývá, že se bude vztahovat na majetkoprávní aktivity těch organizačně právních útvarů, které jsou dosud označovány jako státní organizace. Je však skutečností, že s majetkem státu disponuje za podmínek stanovených zvláštními zákony i Pozemkový fond České republiky jako „nestátní“ právnícká osoba (správa majetku státu zemědělského charakteru v rozsahu stanoveném zákonem o půdě). Pokud jde o práva a povinnosti k majetku státu, bude se při hospodaření s majetkem státu (část druhá návrhu zákona) i tato právnícká osoba řídit obecnou právní úpravou tohoto zákona. Zákon naopak ze systematických důvodů **nebude upravovat problematiku hospodaření a nakládání s vlastním majetkem „nestátních“ právníckých osob, a to i přes jejich případný veřejnoprávní charakter nebo jiné vazby na stát (Fond národního majetku, vysoké školy, zdravotní pojišťovny apod.)**.“

již ze zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů, je třeba jeho postavení a úkoly dovozovat. Samotný zákon č. 171/1991 Sb., byl vydán na základě „zmocňovacího“ ustanovení právě tohoto zákona,²⁰ podle něhož právní poměry Fondu, jeho činnost a způsoby užití jeho majetku upravuje zvláštní zákon. Jím je právě zákon č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 92/1991 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), který byl základní normou, upravující odstátnění majetku (tzv. velkou privatizaci) přitom stanovil - pokud jde o Fond národního majetku - zejména tyto zásady:

- V souladu s rozhodnutím o privatizaci podnikatel zrušil podnik bez likvidace nebo vyjmul část majetku podniku ke dni určenému Fondem, a dnem zrušení podniku nebo dnem vynětí části majetku podniku přecházel privatizovaný majetek na Fond; podobně v souladu s rozhodnutím o privatizaci majetkových účastí na podnikání jiných právnických osob převedly orgány státní správy a obce ke dni určenému Fondem tyto majetkové účasti na Fond,
- majetek Fondu netvořil (ani nadále netvoří) součást státního rozpočtu a lze jej použít pouze k účelům stanoveným zákonem,
- majetek Fondu mohl (může) být použit v souladu s rozhodnutími o privatizaci, zejména k těmto způsobům privatizace,
- k založení akciové nebo jiné obchodní společnosti a k nakládání majetkovými účastmi na těchto společnostech,
- k prodeji majetku podniku nebo jeho části,
- k převodu privatizovaného majetku na obce,
- k převodu privatizovaného majetku pro účely nemocenského a důchodového pojištění,
- k převodu privatizovaného majetku na právnické osoby zřízené zvláštními zákony, jde-li o majetek sloužící zemědělské výrobě,
- k úhradě nároků oprávněných osob podle zvláštních předpisů,
- k plnění závazků podniků určených k privatizaci,
- privatizaci majetku uskutečňoval Fond prodejem na základě smlouvy uzavřené s kupujícím nebo veřejnou dražbou,
- při vkladu privatizovaného majetku do základního jmění obchodní společnosti postupoval Fond v souladu se zvláštními předpisy,²¹ s odchylkami stanovenými tímto zákonem.

²⁰ Toto ustanovení § 46 odst. 1 původně znělo: „Právní poměry fondů republik, jejich činnost a způsoby užití jejich majetku upraví zákony národních rad, které rovněž stanoví, ve kterých případech lze majetku fondů republik použít k jiným účelům než k privatizaci.“ Zákon č. 92/1991 Sb. byl zákonem federálním. Později s ohledem na zánik federace nabylo toto ustanovení dnešní podoby.

²¹ Tj. zejména obchodním zákoníkem.

Majetek, který byl takto na Fond národního majetku převáděn, nezůstával ve vlastnictví státu, ale stával se vlastním a majetkem Fondu, byť ten byl v dispozicích s ním omezen zákonem.²²

Možno je poukázat i na důvodovou zprávu k § 12 zák. č. 92/1991 Sb., která jednoznačně odpovídá na to, jakou povahu má Fond národního majetku, proč byl zřízen a s jakým majetkem a proč hospodaří.²³ Stejné principy, byť třeba nikoli takto přímo a nezastřeně, leč v základních zásadách zcela shodně, vyjadřuje i sama důvodová zpráva k návrhu zákona č. 171/1991 Sb., který upravuje v principech tyto otázky rovněž shodně, byť podrobněji. Ani tento zákon nemění rozhodně nic na povaze Fondu národního majetku, ani na vztahu k jeho vlastní majetkové podstatě, ale také ani na jeho vztahu ke státu (či naopak státu k němu). Takže **Fond národního majetku nehospodaří s majetkem státu.**

Pozemkový fond České republiky

Pozemkový fond České republiky byl zřízen zákonem č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky ve znění pozdějších předpisů. Je právnickou osobou, zapisovanou do obchodního rejstříku, stejně jako Fond národního majetku a Fond dětí a mládeže má charakter účelového sdružení majetku veřejného práva ve smyslu § 18 odst 2 písm b) obč. zák. Působnost pozemkového fondu upravuje ustanovení podle § 17 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku ve znění pozdějších předpisů, podle něhož Fond spravuje nemovitosti ve vlastnictví státu uvedené v § 1 odst. 1 zákona o

²² Tady je třeba slovo „zákonem“ zvlášť zdůraznit. Jak již konstatuje VSZ v Praze, nešlo v tomto případě o žádný vztah mezi státem s Fondem národního majetku, založený na období jakékoli podobě právního pověření k zastupování (v podobě zastupování na základě smlouvy komisionářské, mandátní, o obstarání záležitosti či jakéhokoli jiného obdobného „zástupčího“ vztahu), ale o převod původně státního majetku (případně majetkové účasti státu) za zákonem stanovených podmínek na Fond národního majetku, který s ním v mezích vymezených jen zákonem – a zde je třeba říci, že i v mezích rozhodování státu prostřednictvím příslušného ministerstva, prováděného ovšem vždy jen na základě zákona – samostatně pod vlastní majetkovou odpovědností nakládal. Pokud se poukazuje na povinnost státu vypořádat případné závazky z činnosti Fondu po jeho zrušení, je k tomu třeba jen dodat, že vypořádání takto vzniklých závazků k okamžiku jeho zrušení, které přejdou ze zákona na stát, nelze zaměňovat se závazky státu, vzniklé z jeho vlastní činnosti, prováděné ať už jím samotným přímo nebo prostřednictvím jím zmocněného subjektu, který by jej v těchto vztazích právně zastupoval. Ostatně i na tyto případy pamatuje (a samozřejmě musel pamatovat) zák. č. 219/2000 Sb.

²³ V odst. 1 cit. ust. je uvedeno: „Majetek Fondu netvoří součást státního rozpočtu a lze jej použít pouze k účelům stanoveným zákonem.“ Následující odstavce tohoto ustanovení vymezují dovolený účel jeho použití. Důvodová zpráva k němu uvádí: „Podstata tohoto ustanovení je vyjádřena v prvním odstavci jeho návrhu. Další ustanovení tohoto paragrafu slouží pak k jeho rozvedení. Toto zásadní ustanovení zavádí princip odstátnění (deetatizace) jako nutného předpokladu privatizace. V prvé řadě se zavádí zásada oddělení jmění fondu od státních rozpočtů. {Pozn.: Je nutno brát v úvahu, že šlo o federální zákon, který předpokládal tři státní rozpočty – federální a dva republikové} Jde o nutné deklaratorní vyjádření skutečnosti zakotvené v jiných ustanoveních. Věcné hodnoty (plnění) nemohou být součástí rozpočtu ze své povahy. Z celkového jmění fondu by proto mohly do státního rozpočtu patřit pouze finanční prostředky. Ani tyto prostředky však nejsou součástí státních rozpočtů, neboť fondy jsou zákonem založeny jako samostatné právnické osoby. Ekonomická samostatnost fondů je tedy zaručena tím, že majetek ze státního vlastnictví (viz § 8 hospodářského zákoníku) se převádí do majetku fondů, které jsou osobami oddělenými od státu. Zároveň se stanoví konkrétní pravidla nakládání s majetkem fondů. Tím se státu zabraňuje, aby do dispozice fondu arbitrárně zasahoval. A to je druhý zásadní význam tohoto ustanovení.“

půdě.²⁴ Pokud tento zákon nestanoví jinak, postupuje při převodu nemovitého majetku státu podle zák. č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů. Do schválení privatizačního projektu anebo v souladu s ním může Pozemkový fond nemovitý majetek dát do užívání jiným osobám. Nemovitosti ve vlastnictví státu, na které nebylo uplatněno právo na vydání, může Pozemkový fond převést na zákonem určené subjekty.²⁵

V případě potřeby lze využít k získání informací o tom, zda majetek je ve správě Fondu toho, že správa nemovitostí, prováděná Pozemkovým fondem podle zákona o půdě, se zapisuje v katastru nemovitostí.²⁶ V pochybnostech o tom, zda se jedná o nemovitosti, na které se vztahuje působnost zákona o půdě a tedy i působnost Fondu, rozhoduje Ministerstvo zemědělství - Ústřední pozemkový úřad.²⁷

Protože hlavním úkolem Fondu vedle správy tohoto majetku je jeho privatizace,²⁸ provádí Fond podle § 2 odst. 1 zák. č. 569/1991 Sb. tyto činnosti: V rámci schváleného privatizačního projektu:

- zakládá akciové a jiné obchodní společnosti nebo se účastní na jejich zakládání a vkládá do nich vklady, k nimž se zavázal,
- nabývá akcie na základě své účasti na podnikání akciových společností a vykonává práva akcionáře včetně účasti na valných hromadách,
- vykonává práva společníka ve své účasti na jiných než akciových společnostech,

²⁴ Jde o: a) půdu, která tvoří zemědělský půdní fond nebo do něj náleží, a v rozsahu stanoveném zákonem o půdě i na půdu, která tvoří lesní půdní fond, b) obytné budovy, hospodářské budovy a jiné stavby, patřící k původní zemědělské usedlosti, včetně zastavěných pozemků, c) obytné a hospodářské budovy a stavby, sloužící zemědělské a lesní výrobě nebo s ní souvisejícímu vodnímu hospodářství, včetně zastavěných pozemků, d) jiný zemědělský majetek uvedený v § 20 zákona o půdě. Nevztahuje se naopak na pozemky: a) na nichž se nachází hřbitov, b) které jsou určeny pro obranu státu, c) které jsou určeny rozhodnutím o využití území pro těžbu nerostů, d) chráněných podle zvláštních předpisů.

²⁵ Podle odst. 3 může takový majetek převést: a) do vlastnictví oprávněných osob k uspokojení jejich nároku na náhradu podle § 14 až 16 nebo § 20, b) na spoluvlastníky těchto nemovitostí za cenových a jiných podmínek platných pro nabyvatele státního majetku převáděného pozemkovým fondem na fyzické osoby postupem podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů, stanovených podle cenových předpisů platných ke dni převodu, c) v naléhavých případech na osoby, které mají podle schválené stavební dokumentace uskutečnit výstavbu, d) směnou za jiné nemovitosti, e) na nabyvatele ze schváleného privatizačního projektu, pokud pozemky uvedené v § 1 odst. 1 tohoto zákona byly z privatizačního projektu vyňaty před jeho schválením a nelze je použít jako pozemky náhradní.

²⁶ Způsobem obdobným záznamu, na základě ohlášení Pozemkového fondu, které musí obsahovat údaje o nemovitostech podle katastru nemovitostí. Toto ohlášení osvědčuje přechod správy na Pozemkový fond.

²⁷ Viz ustanovení § 13 písm. f) zákona č. 284/1991 Sb.

²⁸ Viz důvodová zpráva k zák. č. 229/1991 Sb.: „Vedle pozemků ve vlastnictví občanů nebo právnických osob je nutno upravit správu pozemků, které po skončení restituční zůstanou ve vlastnictví státu. Půdu ve vlastnictví státu budou spravovat pozemkové fondy, jejichž zřízení je v působnosti republik a předpokládá se, že budou mít obdobný statut jako fondy národního jmění. Posláním pozemkových fondů je privatizace nemovitého majetku, tj. jeho převedení do vlastnictví fyzických nebo právnických osob nebo jeho pronájem v souladu se zákonem o převodu státního majetku do vlastnictví fyzických a právnických osob a se specifiky privatizace v agropotravinářském komplexu.“

- podílí se na hospodářském výsledku obchodní společnosti, jejíhož podnikání se účastní a nese jeho důsledky ve formě zisku a ztrát,
- prodává akcie nebo podíly na jiných než akciových společnostech,
- podílí se na likvidačním zůstatku společnosti v rozsahu své účasti na jejím podnikání, jestliže dojde k jejímu zrušení,
- uzavírá smlouvy o prodeji podniků, jejich organizačních složek a částí jejich majetku, který spravuje; přitom může využít též veřejné soutěže,
- převádí majetek státu na obce,
- používá majetek státu k plnění závazků podniků určených k privatizaci v rozsahu a za podmínek stanovených ministerstvem financí České republiky.

Kromě toho podle § 2a cit. zák. Fond může prodat budovy, stavby a pozemky jimi zastavěné, které má ve správě a o které neprojeví zájem oprávněná osoba podle zákona o půdě. Tyto nemovitosti prodává v obchodní veřejné soutěži osobě, která nabídne nejvyšší cenu; cena stanovená podle zvláštního právního předpisu je cenou vyvolávací. Zákon č. 92/1991 Sb. se pro tyto případy nepoužije.

Podle § 15 zák. č. 569/1991 Sb. tvoří příjmy Fondu výtěžek z prodeje nemovitostí a akcií, výnosy jeho účastí na činnosti akciových a jiných obchodních společností a výtěžky z pronájmu nemovitostí, které spravuje. Odstavec 2 tohoto ustanovení výslovně prohlašuje, že příjmy Pozemkového fondu netvoří součást státního rozpočtu České republiky. Náklady spojené se svou činností hradí Fond ze svých příjmů a v souladu s rozpočtem schváleným Poslaneckou sněmovnou. Není-li rozpočet schválen před počátkem rozpočtového období, používá Pozemkový fond své příjmy podle návrhu rozpočtu projednaného vládou. Může poskytovat v okresech s nedokončeným přidělovým a zcelovacím řízením finanční prostředky na upřesnění nebo rekonstrukci přidělů, a to do výše 100 mil. Kč celkem.²⁹ Ustanovení § 16 zákona předpokládá, že o ukončení činnosti Pozemkového fondu a o způsobu použití zůstatku na jeho účtech rozhodne Parlament zákonem.

Z této stručné charakteristiky plyne, že **Pozemkový fond spravuje nemovitý majetek státu.³⁰ Jeho finanční prostředky však finančními prostředky státu nejsou.** Fond je samostatnou právnickou osobou, jeho příjmy nejsou součástí příjmů státního rozpočtu, takže škoda vzniklá na nich nebude škodou státu, ale škodou

²⁹ Kromě toho bylo postupnou novelizací tohoto ustanovení zákona umožněno, aby vláda rozhodla o použití příjmů Pozemkového fondu a) ke zmírnění následků povodní v roce 1997 a v roce 1998, b) k realizaci Programu obnovy venkova ve výši 200 mil. Kč v roce 2000, c) pro zpracování tuzemského surového medu a pro podporu řešení trhu s medem v České republice Českým svazem včelařů ve výši 7 mil. Kč v roce 2000, d) k podpoře chovu krav bez tržní produkce mléka a k podpoře chovu ovcí ve výši 220 mil. Kč v roce 2000, e) pro řešení přebytku mléčného tuku Státním fondem tržní regulace v zemědělství ve výši 130 mil. Kč v roce 2000.

³⁰ Nicméně se nelze vyhnout stručné poznámce: Jde však o správu svého druhu zvláštní, vyplývající ze samotné působnosti Fondu, která je upravena zákonem o půdě. Již z jeho ustanovení § 1 odst. 2 je patrné, v čem může spočívat složitost při určování toho, komu vlastně vznikla škoda v případě, že by šlo o škodu, vzniklou na nemovitém majetku, spravovaném Fondem. To říká, že „zákon (tj. o půdě) upravuje práva a povinnosti vlastníků, původních vlastníků, uživatelů a nájemců půdy, jakož i působnost státu při úpravě vlastnických a užívacích práv k pozemkům.“ Ačkoli restituce v této oblasti již výrazně pokročila, není vyloučeno, že není zcela dokončena. Proto majetek, spravovaný Fondem, nemusí být vždy nutně a nepochybně výhradním majetkem státu.

Fondu jako samostatné právnické osoby. V případě tohoto subjektu proto zřejmě nezbude než důsledně zkoumat, jak případná konkrétní škoda vznikla, na kterých majetkových hodnotách. Zda to bylo ještě v době, kdy Fond nakládal s majetkem státu, který spravoval, a v rámci této správy, či zda šlo o dispozice s finančními prostředky, popřípadě hodnotami, které získal a vynakládal jako samostatná právnická osoba, aniž by šlo o správu majetku státu. Podobně tomu bude i s ostatními majetkovými aktivitami, které provádí podle § 2 zák. č. 569/1991 Sb. v rámci privatizace. Obecné kritérium vymezené jiným, určitějším způsobem, nelze nalézt a bude tak záležet na podrobném zjištění všech rozhodných okolností pro posouzení daného konkrétního právního vztahu.

Fond dětí a mládeže „v likvidaci“

Byl zřízen zák. č. 113/1993 Sb., o Fondu dětí a mládeže a zrušen zák. č. 364/2000 Sb., o zrušení Fondu dětí a mládeže a o změnách některých zákonů.³¹ Fond je právnickou osobou, zapisovanou do obchodního rejstříku. Jeho původním účelem bylo využívat majetku České republiky vymezeného zákonem k podpoře činností ve prospěch dětí a mládeže, vykonávaných Fondem nebo jinými fyzickými a právnickými osobami. Účelová určení byla demonstrativně vypočtena v § 2. Byl správcem majetku, ten bylo možno použít pouze k výše uvedeným účelům a na úhradu výdajů spojených s činností Fondu. Jeho jakýmsi quasi-statutárním orgánem (zákon výslovně žádný orgán Fondu za statutární neoznačil) byl podle rozsahu kompetencí zřejmě ředitel, který byl označen za výkonný orgán Fondu, oprávněný jednat a rozhodovat jménem Fondu ve všech věcech, které se týkaly Fondu, nebylo-li jednání nebo rozhodování podle tohoto zákona svěřeno jiným orgánům. Ve vztahu k ostatním pracovníkům Fondu byl vedoucím organizace. Na druhé straně odpovídal za svoji činnost předsedovi výboru Fondu a navíc rozhodování o použití prostředků z majetku dle statutu Fondu i výkon práv vyplývajících z majetkové účasti v obchodních společnostech byl svěřen výboru Fondu. Ten o poskytnutí prostředků rozhodoval dle statutu na základě písemných žádostí. Na poskytnutí prostředků nebyl právní nárok. Příjmy Fondu tvořily součást majetku. Byly jimi kromě výnosů z vlastní podnikatelské činnosti a z majetkových účastí Fondu na podnikání fyzických a právnických osob také dary a dědictví, výnosy z cenných papírů a výnosy z veřejných sbírek a loterií organizovaných Fondem. Dary a dědictví směl Fond přijmout, bylo-li to v souladu s cit. zákonem, a použil je za podmínek a na účely stanovené dárcem nebo zůstavitelem. Z toho vyplývá, že i příjmy Fondu bylo nutno považovat za majetek státu, jím spravovaný.

S účinností od 1.12.2000 byla zrušena ustanovení § 2, § 5 a § 6 zákona, stanovící, že Fond hospodaří s majetkem České republiky a upravující způsob tvorby a schvalování rozpočtu Fondu a vymežující účel jeho hospodaření včetně

³¹ Ten mj. stanoví, že ke dni 1. prosince 2000 se Fond dětí a mládeže zrušuje, tímto dnem vstupuje do likvidace. K témuž dni soud bez návrhu zapíše do obchodního rejstříku vstup Fondu dětí a mládeže do likvidace a po dobu likvidace se Fond dětí a mládeže označuje jako Fond dětí a mládeže "v likvidaci" (dále jen "Fond"). Nezanikne-li Fond po skončení likvidace výmazem z obchodního rejstříku na návrh likvidátora do 31. prosince 2002, přecházejí dnem 1. ledna 2003 práva a povinnosti Fondu, včetně práv a povinností z nedokončených právních sporů, na Českou republiku, jejímž jménem v těchto věcech bude jednat Ministerstvo financí, a týmž dnem vznikne k majetku ve správě Fondu Ministerstvu financí právo nakládat s tímto majetkem v souladu se zvláštním právním předpisem upravujícím nakládání s majetkem České republiky.

použití majetku.³² To znamená, že – pokud by při zkoumání konkrétního právního vztahu nebylo zjištěno něco jiného – **do 30.11.2000 Fondem spravovaný majetek majetkem státu byl, od 1.12.2000 již nešlo o majetek státu.**

Ostatními jednotlivými fondy se není nutno dále podrobněji zabývat, nespravují majetek státu a škoda jim vzniklá nemůže být škodou státu.³³ Pro úplnost je nutno dodat, že tzv. „fond zdravotního pojištění“, o němž se občas hovoří, není ve skutečnosti jedním fondem, sdružujícím všechny vybrané prostředky na zdravotním pojištění, ale jde ve skutečnosti o souhrn prostředků, uložených ve fondech jednotlivých zdravotních pojišťoven. Ty nejsou v majetku státu, ale v majetku jednotlivých zdravotních pojišťoven, které se spravovanými prostředky nakládají zákonem stanoveným způsobem.

Nadace

Zákonem č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech), bylo upraveno postavení, vznik a činnost nadací a nadačních fondů jako účelových sdružení majetku soukromého práva,³⁴ zřízených a vzniklých pro dosahování obecně prospěšných cílů.³⁵ Nadace nebo nadační fond se zřizuje písemnou smlouvou uzavřenou mezi zřizovateli nebo zakládací listinou, je-li zřizovatel jediný, anebo závětí. Postup pro jednání orgánů nadace nebo nadačního fondu, podmínky pro poskytování nadačních příspěvků, popřípadě okruh osob, kterým je lze poskytovat, způsob, jakým se nadační příspěvky poskytují, jakož i další otázky upravuje statut. Nadace nebo nadační fond vzniká dnem zápisu do nadačního rejstříku. Rejstřík vede rejstříkový soud. Statutárním orgánem nadace nebo nadačního fondu je Správní rada. Majetek nadace tvoří nadační jmění a ostatní majetek nadace. Nadační jmění

³² Ustanovení § 2 znělo:

„§ 2 Účel Fondu

Fond využívá majetku České republiky vymezeného tímto zákonem (dále jen "majetek") k podpoře činností ve prospěch dětí a mládeže, vykonávaných Fondem nebo jinými fyzickými a právnickými osobami a zaměřených zejména na:

- a) vhodné využití volného času dětí a mládeže,
- b) rozvoj talentu dětí a mládeže ve všech oblastech vědy, techniky, umění a tělovýchovy,
- c) cestování a pobyty dětí a mládeže v zahraničí, spojené s rozšířením odborných a jazykových znalostí,
- d) zlepšení postavení zdravotně postižených dětí a mládeže,
- e) účinnou ochranu dětí a mládeže před ohrožením jejich tělesného, duševního, sociálního a mravního rozvoje.“

³³ Pro představu o přibližném množství a charakteru těchto ostatních fondů (samozřejmě s možnou účastí státu v nějaké z přípustných nebo historicky vzniklých forem) lze uvést, že podle údajů internetového výpisu z obchodního rejstříku existuje v současné době (včetně již vymazaných či popřípadě v likvidaci) cca 709 nadačních fondů, 169 investičních fondů a 30 nestátních privatizačních fondů.

³⁴ Účelová sdružení majetku jsou právnickými osobami ve smyslu § 18 odst. 2 písm. b) občanského zákona.

³⁵ Podle zákona je jím zejména rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrana přírodního prostředí, kulturních památek a tradic a rozvoj vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu.

je peněžní vyjádření souhrnu peněžitých i nepeněžitých vkladů a nadačních darů zapsaných v nadačním rejstříku. Nadace používá k dosahování účelu, pro který byla zřízena, výnosů z nadačního jmění a ostatní majetek nadace. Nadační fond používá k dosahování účelu, pro který byl zřízen, všechn svůj majetek. Majetek nadace nebo nadačního fondu smí být použit pouze v souladu s účelem a podmínkami stanovenými v nadační listině nebo ve statutu nadace nebo nadačního fondu jako nadační příspěvek a k úhradě nákladů souvisejících se správou nadace nebo nadačního fondu. Nadace nebo nadační fond nesmí vlastním jménem podnikat, s výjimkou pronájmu nemovitostí, pořádání loterií, tombol, veřejných sbírek, kulturních, společenských, sportovních a vzdělávacích akcí. Tento majetek nesmí být zástavou ani předmětem jiného zajištění závazku. Nadační jmění nesmí být po dobu trvání nadace zcizeno. Peněžní prostředky, které jsou součástí nadačního jmění, je nadace povinna uložit na zvláštní účet u banky nebo je může použít na nákup cenných papírů vydaných státem nebo za jejichž splacení se stát zaručil. Tyto peněžní prostředky není možno půjčovat. Nadace se může podílet stanoveným podílem pouze na podnikání akciových společností. Nadace nebo nadační fond se nesmí podílet na podnikání jiných osob, s výjimkou výkonu práv z řádně nakoupených cenných papírů a dovolené účasti na podnikání. **Majetek nadací není majetkem státu ani tehdy, kdy stát nadaci (nadační fond) zřídil či účastnil se na takovém zřízení.** Ani v takovém případě nebudou nadace či nadační fond nakládat s majetkem státu, nebudou jej spravovat. Majetek státu do těchto subjektů takto vložený pozbude charakter majetku státu (majetku České republiky) a přemění se v majetek nadace či nadačního fondu.³⁶

Obecně prospěšné společnosti

Obecně prospěšné společnosti se zřizují na základě zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů. Obecně prospěšná společnost je právnickou osobou, která:

- je založena podle zákona,
- poskytuje veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek a
- její hospodářský výsledek (zisk) nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů jejích orgánů nebo zaměstnanců a musí být použit na poskytování obecně prospěšných služeb, pro které byla obecně prospěšná společnost založena.

Kromě obecně prospěšných služeb, k jejichž poskytování byla založena, obecně prospěšná společnost může vykonávat i jiné činnosti (tzv. "doplňkovou činnost") za podmínky, že tím bude dosaženo účinnějšího využití majetku a zároveň tím nebude ohrožena kvalita, rozsah a dostupnost obecně prospěšných služeb. Obecně prospěšná společnost se nesmí účastnit na podnikání jiných osob a mimo území České republiky nesmí zřizovat ani organizační složky.

Zakladateli obecně prospěšné společnosti mohou být fyzické osoby, Česká republika nebo právnické osoby. Zakládá se zakládací smlouvou podepsanou všemi

³⁶ Stát ovšem může získat likvidační majetek nadace nebo nadačního fondu v případě, uvedeném v § 9 odst. 4 zákona č. 227/1997 Sb.

zakladateli. Zakládací listina může stanovit, že určitý počet členů správní rady, popřípadě dozorcí rady je volen nebo jmenován na návrh předem určeného okruhu občanů nebo na návrh určité právnické osoby, orgánu územní samosprávy nebo orgánu státní správy, popřípadě, že určitý majetek vložený při založení nelze zcizit či zatížit, nebo že určený druh poskytovaných obecně prospěšných služeb lze za stanovených podmínek měnit. Obecně prospěšná společnost vzniká dnem zápisu do rejstříku obecně prospěšných společností, který vede rejstříkový soud. Statutárním orgánem je správní rada.

Vlastním zdrojem financování obecně prospěšné společnosti je její jmění, které tvoří:

- hodnota vkladů zakladatelů,
- hodnota přijatých darů a dědictví,
- fondy obecně prospěšné společnosti,
- dotace ze státního rozpočtu, z rozpočtu obce, případně z rozpočtů jiných územních orgánů nebo ze státního fondu.³⁷

Byť byl stát zakladatelem takové společnosti a vložil do ní svůj majetek, podobně jako u nadací **nepůjde u obecně prospěšných společností o majetek státu, ale o jmění této společnosti jako právnické osoby**, takže škoda na něm případně vzniklá není rovněž škodou na majetku státu.³⁸

Stejně tomu tak bude u sdružení, založených podle § 829 občanského zákona (které nejsou právnickou osobou) i zájmových sdružení právnických osob, zakládaných podle § 20f a násl. občanského zákoníku, které jsou právnickými osobami. Ani u těchto subjektů případná majetková účast státu neznamena, že by mohla měnit povahu jimi obhospodařovaného majetku v majetek státu.

Nicméně i když uvedené subjekty nehospodaří s majetkem státu (byť v nich měl stát svou majetkovou účast) a škoda na jejich majetku vzniklá jeho zmenšením proto není škodou na majetku státu, může být stát poškozen jednáním, namířeným proti jejich majetkové podstatě jako jeden z vlastníků, a to právě na svém majetkovém podílu, jenž v nich drží.

³⁷ Dotace z prostředků státního rozpočtu, rozpočtu okresního úřadu nebo z rozpočtu jiného územního orgánu státní správy může být obecně prospěšné společnosti poskytnuta na stejnou činnost nebo stejný projekt pouze z jednoho místa.

³⁸ Při zrušení obecně prospěšné společnosti (nepředchází-li její likvidační zůstatek na jinou obecně prospěšnou společnost) likvidátor nabídne likvidační zůstatek k převodu obci, ve které sídlí obecně prospěšná společnost v likvidaci. Pokud obec do 30 dnů od doručení nabídky nepotvrdí písemně úmysl převzít nabízený majetek, převede jej likvidátor okresnímu úřadu příslušnému podle sídla obecně prospěšné společnosti. Okresní úřad jej použije k poskytování obecně prospěšných služeb.